

Отримано: 08 листопада 2018 р.

Прорецензовано: 19 листопада 2018 р.

Прийнято до друку: 27 листопада 2018 р.

e-mail: stepanuk@ua.fm

DOI: 10.25264/2311-5149-2018-11(39)-20-23

Антонюк Н. А. Методичні підходи до вдосконалення антикризового управління економікою України в умовах децентралізації. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»* : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, грудень 2018. № 11(39). С. 20–23.

УДК 338.2

JEL Classification: H11, H70, H79

Антонюк Наталія Анатоліївна,

кандидат економічних наук, доцент, Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВДОСКОНАЛЕННЯ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІКОЮ УКРАЇНИ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

У сучасних умовах розвитку економічної системи початковою ознакою кризових явищ є неефективне управління. Запропоновано для стабілізації стану економіки дібрати інструменти для виходу з кризи. Одним з інструментів, що застосовується в Україні, є реформа децентралізації, направлена на розвиток територій та подолання спаду виробництва, скорочення дефіциту бюджетів різних рівнів, зупинку повального експорту сировини, матеріалів та енергоресурсів, впровадження інновацій, підвищення рівня якості життя, зростання попиту на товари та послуги та інші. Розроблено алгоритм групування об'єктів за рівнем вдосконалення антикризового управління економікою України в умовах децентралізації. За результатами проведених досліджень розроблено методуку вдосконалення антикризового управління національною економікою в умовах децентралізації.

Ключові слова: криза, антикризове управління, децентралізація, економіка.

Антонюк Наталия Анатольевна,

кандидат экономических наук, доцент, Ровенский областной институт последипломного педагогического образования

МЕТОДИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К СОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ АНТИКРИЗИСНОГО УПРАВЛЕНИЯ ЭКОНОМИКОЙ УКРАИНЫ В УСЛОВИЯХ ДЕЦЕНТРАЛИЗАЦИИ

В современных условиях развития экономической системы начальным признаком кризисных явлений выступает неэффективное управление. Предложено для стабилизации состояния экономики подобрать инструменты для выхода из кризиса. Одним из инструментов, которые применяются в Украине, есть реформа децентрализации, которая направлена на развитие территорий и преодоление спада производства, сокращение дефицита бюджетов различных уровней, прекращение экспорта сырья, материалов и энергоресурсов, внедрение инноваций, повышение качества жизни, рост спроса на товары и услуги и прочее. Разработан алгоритм группировки объектов по уровню совершенствования антикризисного управления экономикой Украины в условиях децентрализации. По результатам проведенных исследований разработана методика совершенствования антикризисного управления национальной экономикой в условиях децентрализации.

Ключевые слова: кризис, антикризисное управление, децентрализация, экономика.

Nataliia Antoniuk,

PhD in Economics, assistant professor, Rivne region institute of post-graduate pedagogic education

METHODICAL APPROACHES TO IMPROVE THE ANTI-CRISIS MANAGEMENT OF ECONOMY IN UKRAINE UNDER THE CONDITIONS OF DECENTRALISATION

In terms of present-day conditions of economic system development, ineffective management is the initial sign of crisis phenomena. Within the article the authors suggest specific tools for getting out of crisis to stabilize the state of the economy. The authors developed a conceptual scheme including the step-by-step analytical study of the national economy and the economy of territorial units, prediction and forecasting of the crisis, development of a national anti-crisis strategy and a regional approach, elaboration of the actions for its provisions in anti-crisis programs (plans), economic development strategies and control over their implementation at all levels. One of the tools applied in Ukraine is decentralisation reform aimed at: developing the territories and overcoming the decline in production; reducing the budget deficit at different levels; reducing the overall exports of labor power, raw materials and energy; introducing innovations; improving the quality of life; increasing the demand for goods and services, etc. Based on the results of the conducted research, a methodology for improving the anti-crisis management of the national economy under the conditions of decentralisation has been developed. The situation of anti-crisis management of economy under the conditions of decentralisation was defined by means of simulation. The result of a simulated example is the decision to apply anti-crisis measures to overcome crisis phenomena. Cluster analysis was used to identify the most critical areas in the country. On the basis of this analysis, it was suggested to use an algorithm of grouping territorial entities according to the level of improvement in the anti-crisis management by the national economy of Ukraine under the conditions of decentralisation.

Key words: crisis, anti-crisis management, decentralisation, econom.

Постановка проблеми. У нинішніх умовах економічного розвитку початковою ознакою розвитку кризи є неефективне управління. Воно порушує здатність до саморегуляції в результаті негативного впливу зовнішнього середовища чи необдуманого управління внутрішнім середовищем. Значний вплив на результат має відсутність досвіду протидіяти внутрішнім кризовим спалахам в управлінців.

Сучасне поняття антикризового управління дуже неоднорідне та багатогранне. У загальному, антикризове управління є складовою загального управлінського механізму держави, направленою на запобігання та подолання кризи.

В Україні вже багато років протікають системні, закономірні, явні, важкі та зтяжні кризові процеси в економічній, соціальній та політичній сферах життя. Для покращення стану необхідно застосувати антикризове управління та регулювання з упровадженням антикризових стратегій. Реформа децентралізації направлена на виведення країни з кризи за рахунок активізації населення в регіонах та являє собою процес перерозподілу функцій, повноважень, людей або речей між органами управління [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема антикризового управління цікавить як зарубіжних, так і українських дослідників. У різних аспектах теорію, методологію і практику антикризового управління досліджували Е. Б. Адельсеїтова [2], А. С. Гальчинський [3], А. А. Олешко [4], М. І. Пірен [5], П. Е. Самуельсон [6], Н. В. Сапа [7], Н. М. Ткачова [8], Г. І. Ханов [9] та багато інших науковців і фахівців із цього питання.

Дослідженням проблем децентралізації присвячено праці зарубіжних учених, таких як У. Оутс [10], Дж. Е. Стігліц [11], Ч. Тібу [12], Р. Масгрейв [13], М. Олсон [14], Р. Д. Сбель [15] та ін.

Мета і завдання дослідження. Метою статті є проаналізувати напрацювання у сфері антикризового управління національною економікою, сформулювати власний підхід до дослідження кризових явищ, надати пропозиції для оцінки величини впливу на регіони України та вдосконалення антикризового управління економікою в умовах проведення децентралізації.

Серед поставлених завдань є розробка методичного підходу за допомогою дослідження причин виникнення криз та вивчення можливих варіантів із застосуванням моделювання.

Виклад основного матеріалу. Управління в умовах децентралізації вимагає прийняття рішень щодо подолання розвитку кризових явищ і криз. Характерними для української економіки негативними особливостями, що є глибинними причинами кризового стану, залишаються низька продуктивність, енергоємні технології, слабка диверсифікованість економіки, суттєве зниження рівня якості життя, зниження тривалості життя, значна питома вага державного сектору в економіці, низька конкурентоспроможність продукції на світових ринках, залежність від монопольних зовнішніх джерел сировини та енергії. Як результат – і донині кризові хвилі не спонукають українські уряди до необхідних структурних зрушень у вітчизняній економіці [16].

Розглядаючи антикризове управління економікою в умовах децентралізації, зауважимо, що суб'єкт управління враховує планування можливих небезпек кризи, проведення аналізу її симптомів, визначення заходів для пом'якшення негативних наслідків кризи і прогноз факторів подальшого розвитку.

Система заходів та інструментів направлена на одночасне досягнення покращення життя населення, раціональне використання фінансових ресурсів, ефективне управління національною економікою й місцевими фінансами в процесі зміни підходів до перерозподілу повноважень між органами влади. При чому до мети антикризового управління економікою відноситься передбачення, запобігання та протидія поширенню кризових явищ в економіці за рахунок ефективного розподілу частини повноважень між органами управління при децентралізації. Поряд із цим, доречною є розробка, прогнозування і першочергова реалізація антикризових заходів, спрямованих на нейтралізацію найбільш небезпечних чинників, які інтенсивно впливають на економічні процеси та призводять до кризового стану.

Далі дослідження проведемо за допомогою моделювання, в основі якого знаходяться принципи подібності та математичної аналогії. У цих умовах йдеться про визначення наявних характеристик чи параметрів шляхом простого перерахунку, заснованого на прямій пропорційній залежності.

У дослідженнях, пов'язаних із кризовими явищами в економіці в умовах децентралізації, доречним є використання саме безрозмірних величин, оскільки їх значення не залежать від вибору системи розрізних одиниць. Обґрунтуванням цього міркування є так звана пі-теорема Бакінгема, згідно з якою зв'язок між n розмірними величинами не залежний від вибору системи одиниць вимірювань і може бути поданий у формі $n - k$ безрозмірних комбінацій величин, де k – число незалежних розмірностей [17, с. 45].

Завершальною стадією антикризового управління економікою в умовах децентралізації є прийняття рішень щодо подолання розвитку кризових явищ і криз. У запропонованому дослідженні процес розвитку об'єктів макро- й мезорівня пропонується розглядати з точки зору розвитку національної економіки в

цілому. У зв'язку з цим, вважаємо за доречне аналізувати місце об'єктів за допомогою кластерного аналізу. У такому разі в якості об'єктів аналізу виступатимуть кластери територіальних утворень країни, що мають будуватись на основі наявних статистичних даних із виділенням трьохрівневої складової сталості.

За допомогою підбору найбільш схожих елементів виконується розподіл обраної сукупності (у нашому випадку – територіальних об'єктів) на кластери. Кластерний аналіз, як багатовимірна статистична процедура, на основі збору інформації про вибірку об'єктів дозволяє впорядкувати їх до відносно однорідних груп, використовуючи декілька ознак одночасно. Ця методика цілком підходить до моделювання антикризового управління територіями в умовах децентралізації, коли одночасно враховуються розрізнені показники. Для цього залучаються відповідні показники, що характеризують певну міру подібності за всіма класифікаційними параметрами [18].

Для вирішення завдань дослідження пропонується використовувати методи багатовимірної класифікації: ієрархічні агломеративні методи і метод k -середніх. Ієрархічні алгоритми будують систему вкладених розбиттів, тобто на виході алгоритму представляється дерево кластерів, з коренем у якості всієї вибірки і листками – у якості найменших кластерів. Неієрархічні алгоритми будують лише одне розбиття об'єктів на кластери [19, с. 48–50].

На основі проведеного аналізу запропоновано алгоритм групування територіальних утворень за рівнем вдосконалення антикризового управління національною економікою України в умовах децентралізації (рис. 1).

Рис. 1. Алгоритм групування об'єктів за рівнем вдосконалення антикризового управління економікою України в умовах децентралізації

Джерело: побудовано автором.

Власні дослідження дозволили запропонувати методіку вдосконалення антикризового управління національною економікою в умовах децентралізації, яка включає такі етапи:

- 1) побудова моделі розвитку економіки на принципах сталого розвитку в умовах децентралізації;
- 2) прогнозування рівня розвитку економіки та виділення можливих точок кризи;
- 3) прийняття рішень щодо вдосконалення антикризового управління національною економікою в умовах децентралізації.

Висновки. Для кожного територіального утворення розрахунок матиме диференційований характер, зумовлений структурними відмінностями в компонентному складі сукупного потенціалу території. Це дозволяє теоретично коректно обґрунтувати джерела виникнення кластерної диференціації витрат сус-

пільної праці та методичні умови проведення кластерних порівнянь, які можуть вироблятися при приведенні складової оцінки до єдиної структурної основи, в якості якої доцільно використовувати структуру загального потенціалу національної економіки країни.

Одним із важливих завдань для українських урядовців і політиків залишається подолання кризового спаду виробництва та споживання. Державне антикризове управління направлене на розробку заходів зі стабілізації економіки під час кризових потрясінь, захист стратегічно важливих галузей та розвиток економіки.

Отож, проведене дослідження дозволяє розважливо підійти до створення планів розвитку різних типів територіальних систем, виділених відповідно до виявлення кризового стану територій, що дозволяє перспективно розвиватися на засадах сталості в умовах запровадження децентралізації.

Література:

1. Степанюк Н. А. Децентралізація в системі управління національною економікою. *Modern Economics. Електронне наукове фахове видання з економічних наук*. 2017. №7(2018). С. 158–165. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/decentralization-in-the-system-of-national-economy-management/> (дата звернення: 21.03.2018).
2. Адельсеїтова Е. Б. Формування ефективного механізму регулювання національної економіки: автореф. дис... канд. екон. наук. Сімферополь, 2009. 20 с.
3. Гальчинський А. В., Львовчкін С. В. Становлення інвестиційної моделі економічного зростання України. *Економіка України*. 2008. № 6. С. 4–11.
4. Олешко А.А. Антикризове регулювання національної економіки: теорія і практика: монографія. Ірпінь, 2012. 350 с.
5. Пірен М. Конфлікти в системі політико-управлінської діяльності: навч. посіб. Київ, 2003. 240 с.
6. Самуельсон П. Э., Нордхаус В. Д. Экономика: учебник / пер. с англ. Москва, 2009. 1358 с.
7. Сапа Н. В. Теоретико-методологічні засади механізму антикризового державного управління. *Гуманіт. вісн. ЗДІА*. 2009. Вип. 38. С. 106–116.
8. Ткачова Н. М. Розробка ефективного державного механізму антикризового управління. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 8. С. 124–130.
9. Ханов Г. Г. Политические кампании как жанр кризисного управления. Избирательные технологии и избирательное искусство. Москва, 2001. С. 40–47.
10. Oates W. E. Fiscal Federalism. New York, 1972. 318 p.
11. Стигліц Дж. Е. Економіка державного сектора. Київ, 2005. 854 с.
12. Tiebout C. An Economic Theory of Fiscal Decentralization. *Public Finances: Sources, and Utilization*. Princeton. New Jersey. 1961. P. 79–96.
13. Масгрейв Р. А., Масгрейв П. Б. Государственные финансы: теория и практика. Москва, 2009. 716 с.
14. Олсон М. Рассредоточение власти и общество в переходный период. Лекарства от коррупции, распада и замедления темпов экономического роста. *Экономика и математические методы*. 1995. Т. 31. Вып. 4. С. 53–81.
15. Ebel Robert D. & Serdar Yilmaz. On the measurement and Impact of Fiscal Decentralization. Article for the Symposium on Public Finance in Developing Countries: Essays in Honor of Richard M. Bird. Georgia State University. 2007.
16. Степанюк Н. А. Аналіз причин кризової динаміки економіки України. Глобальні та національні проблеми економіки. № 10. 2016. С. 227–231 URL: <http://global-national.in.ua/issue-10-2016/18-vipusk-10-kviten-2016-r/1877-stepanyuk-n-a-analiz-prichin-krizovoji-dinamiki-ekonomiki-ukrajini> (дата звернення: 05.03.2018).
17. Бриджмен П. Анализ размерностей. Ижевск, 2001. 148 с.
18. Якимець Р. В. Методи кластеризації та їх класифікація. *Міжнародний науковий журнал*. 2016. № 6(2). С. 48–50.
19. Миско К. М. Ресурсный потенциал региона: теоретические и методические аспекты исследования. Москва, 1991. С. 5.